

Ермаченко В.Е.

Харьковский государственный университет питания и торговли

Журавлева С.Н.

Запорожский национальный технический университет

СТРАТЕГИИ РАЗВИТИЯ ПРЕДПРИЯТИЙ ГОСТИНИЧНОГО ХОЗЯЙСТВА**Аннотация**

Исследована система критериев и показателей, которые дают возможность сравнивать работу гостиничных предприятий. Рассмотрено использование системы сбалансированных показателей на предприятиях гостиничного хозяйства. Рассмотрение разных перспектив при формировании и реализации стратегии является характерной чертой концепции сбалансированной системы показателей и ее ключевым элементом. Это дает возможность совершенствовать управление гостиничными предприятиями в условиях глобализации. В статье также были рассмотрены стратегии которые возможно использовать на предприятиях гостиничного хозяйства.

Ключевые слова: гостиничное хозяйство, сбалансированная система показателей, управления, стратегии развития, гостиничная услуга.

Yermachenko V.Ye.

Kharkiv State University of Food Technology and Trade

Zhuravlova S.M.

Zaporizhzhia National Technical University

STRATEGIES OF DEVELOPMENT OF ENTERPRISES OF HOTEL INDUSTRY**Summary**

The system of criteria and indexes that give an opportunity to compare work of hotel enterprises is investigated. The use of the system of the balanced indexes in the enterprises of hotel industry is considered. Consideration of different prospects at forming and realization of strategy is a distinguishing feature of conception of the balanced system of indexes and its key element. It gives an opportunity to improve management of hotel enterprises in the conditions of globalization. The article also considers strategies that may be used in the enterprises of hotel industry.

Keywords: hotel industry, balanced system of indexes, management, strategy of development, hotel service.

УДК 336.71:330.131.7 (477)

ВПЛИВ СИСТЕМАТИЧНОГО ТА СИСТЕМНОГО РИЗИКІВ НА ФОРМУВАННЯ РЕСУРСНОЇ БАЗИ БАНКІВ УКРАЇНИ**Жердецька Л.В.**

Одеський національний економічний університет

У статті надано оцінку сутнісних відмінностей системного та систематичного ризиків. Автором надано характеристику компонентів системного та систематичного ризиків банківської системи України. У дослідженні висунуто та перевірено теоретичне припущення щодо впливу показників, що характеризують системний та систематичний ризики банківської системи на складові ресурсної бази банків України. При розрахунку динаміки складових ресурсів банків України включено вплив валютного курсу. Обґрунтовано напрями та щільність зв'язку між досліджуваними показниками.

Ключові слова: системний та систематичний ризики, банки, ресурсна база банку, власний капітал, кошти клієнтів банку.

Постановка проблеми. Наслідки світової фінансової кризи спонукали учасників та регуляторів фінансового ринку, а також вчених до формування кращого розуміння системного ризику. Нині такі міжнародні організації як Базельський комітет з банківського нагляду та Міжнародний валютний фонд приділяють більше уваги до питань системного ризику: його ідентифікації, оцінки та регулювання. Але на сьогодні не існує єдиної думки щодо визначення системного ризику. Варто зауважити, що досить часто поняття системного та систематичного плутаються один з іншим. Зазначене ускладнює ідентифікацію цих ризиків, а отже їх оцінку на окремі складові банківської звітності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні та емпіричні аспекти дослідження систем-

ного ризику досить широко досліджені в працях науковців усього світу. Acharya Viral V, Robert Englea, Eric Jondeaub, Michael Rockinger використовують показник системного ризику (SRISK index), волатильність та кореляцію для кількісного виміру системного ризику [1-3]. Xiao Qin та Chen Zhou визначили особливості системного ризику для банківських систем із незначною кількістю банків [4]. Крім того, Acharya Viral V. Та ін. низку праць присвятили питанням регулювання та запобігання реалізації системного ризику у майбутньому шляхом встановлення додаткових вимог до адекватності капіталу [5].

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Проте проблеми та особливості оцінки системного ризику в банківській системі України

досі залишаються невизначеними. Зокрема немає достатньої кількості досліджень з приводу впливу системного та систематичного ризиків на окремі результати фінансової діяльності банків, у тому числі й їх ресурсну базу.

Мета статті. Головною метою цієї роботи є обґрунтування основних напрямів впливу компонентів системного та систематичного ризиків на формування ресурсної бази банків України.

Виклад основного матеріалу. Як правило визначення системного та систематичного ризику та їх відмінності подаються наступним чином. Системний ризик це ризик колапсу всієї фінансової системи або всього ринку, на відміну від ризику, пов'язаного з якоюсь однією компонентою системи, не шкодячи при цьому всю систему. Системний ризик, як правило, використовується у відношенні до події, яка може викликати крах в певній галузі або економіки, у той час як систематичний ризик відноситься до загального ризику на ринку. Водночас існує й більш широке трактування системного ризику. У «Глобальному Звіті про фінансову стабільність Міжнародного валютного фонду» (2009 р.) системний ризик визначається як «ризик порушення функціонування ринків фінансових послуг, що обумовлено знеціненням всіх частини фінансової системи, та існує висока ймовірність виникнення серйозних негативних наслідків для реальної економіки [6].

На нашу думку, різниця полягає в причині, що призводять до реалізації та розвитку фінансової кризи. Системний ризик – це ймовірність порушення рівноваги функціонування системи, виникнення кризових явищ внаслідок негативного впливу однієї складової системи на іншу. Як правило такий вплив на практиці втілюється у виникненні системної події чи шоку. Для криз, що викликані системною подією, характерним є швидкий розвиток. У той час як систематичний ризик – ринковий ризик, що характеризує перманентні особливості, властивості функціонування системи, які відносно стабільні у короткостроковій перспективі та можуть змінюватися з у середньо- та довгостроковій перспективах. Виникнення та особливості розвитку кризи у банківському секторі економіки України зумовлені реалізацією системної події та наявністю систематичного ризику в економіці (рис. 1).

Починаючи з 2004-2005 рр. спостерігаються процеси активної діяльності західних інвесторів та кре-

диторів на території України і, відповідно, експансії іноземного капіталу. Саме дешеві ресурси, залучені на міжнародних ринках, стали одним із головних джерел поповнення ресурсної бази комерційних банків. Обсяги зовнішніх зобов'язань банківського сектору мали тенденцію до зростання і уже в 2008 році сягнули 39.4 млрд. грн. або 38.8% від валового зовнішнього боргу країни та 21.7% від ВВП. Таким чином, можна спостерігати зростання залежності вітчизняних банків від іноземних кредиторів, що стало чинником підсилення чутливості банківської системи України до зовнішніх шоків. З іншого боку, приплив іноземного капіталу спричинив зростання кредитних ресурсів банків, що стало причиною активізації кредитної діяльності банків. Варто звернути увагу на те, що у структурі кредитної діяльності банків найбільшу питому вагу займали споживчі кредити та позички, котрі спрямовуються в торгівлю, що свідчить про надмірну концентрацію банківської діяльності та неефективне використання в масштабах держави коштів. Зазначимо, що розширення кредитної діяльності відбувалося на тлі наростання макроекономічної нестабільності. У першу чергу це стосується зниження рентабельності суб'єктів підприємництва, що є джерелом погіршення кредитної заборгованості та індикатором стабільного їх функціонування. Поруч з цим спостерігаються процеси зниження грошових доходів населення, збільшення заборгованості із заробітної плати та безробіття.

Варто зауважити, що мета дослідження передбачає кількісну формалізацію показників ризику та ресурсної бази банків.

Для аналізу динаміки системного ризику у роботі використані значення показника системного ризику (SRISK index) [7]. Варто зауважити, що значення показника системного ризику залежить від леввереджу, розміру та очікування втрат банку від настання системної події [1]:

$$SRISK_{i,t} = kDebt_{i,k} - (1 - k)(1 - LRMES_{i,t})Equity_{i,t}, (1)$$

k – рівень достатності власного капіталу (8%); $LRMES$ – втрати капіталу у випадку фінансової кризи (настання системної події); $Debt_{i,k}$ – балансова вартість зобов'язань; $Equity_{i,t}$ – ринкова вартість капіталу.

Оцінка систематичного ризику є більш складною, однак її значною мірою відбивають такі показники як динаміка ВВП, індекс споживчих цін та валютний курс як невід'ємна складова механізму реалізації фінансових криз в Україні [8].

Варто зауважити, що науковці можуть розглядати поняття «ресурси банку» у більш вузькому чи широкому сенсі [9]. Проте у представленому дослідженні поняття «ресурсна база банку» обмежується лише фінансовими ресурсами, які використовуються банками для фондування активних операцій. У цьому зв'язку зазначимо, що основними складовими ресурсної бази банків України є власний капітал та зобов'язання, при чому серед зобов'язань основними складовими є кошти банків та кошти клієнтів – фізичних та юридичних осіб. Динаміку складових власного капіталу банків та показників, що характеризують системний та систематичний ризику банківської системи України в 2009-2014 рр. наведено на рис. 2.

Як свідчать дані рис. 2, динаміка макроекономічних показників та рівня сис-

Рис. 1. Компоненти системного та систематичного ризиків у банківській системі України

Власна розробка автора

темного ризику характеризується наступним – зниження ВВП та зростання інфляції призводять до збільшення показника системного ризику. Указане дає підстави стверджувати щодо одночасного підсилення рівнів системного та систематичного ризиків банківського сектора України, що може бути пояснене слабкою економікою, яка характеризується високим рівнем чутливості до системних та інших шоківих подій. У дослідженні розглянуто динаміку таких складових власного капіталу банку: статутний капітал, який збільшується внаслідок додаткової емісії чи капіталізації дивідендів; резерви та інші фонди, що створюються з прибутку й, відповідно, визначають його достатність та резерви переоцінки активів, які теоретично є чутливими до коливань ринкової кон'юнктури. Динаміка власного капіталу нині визначається прибутком/збитком та достатністю приросту статутного капіталу для недопущення негативної динаміки власного. Указане підтверджується однаковим трендом приросту статутного та власного капіталу. Отже, при підсиленні ризиків банки передусім нарощують обсяги статутного капіталу, проте останнім часом показники, що відображують зростання системного та систематичного ризиків, зростають катастрофічно, а кошти акціонерів уже недостатньо для підтримання позитивної (чи принаймні нульової) динаміки власного капіталу банків. Про нестабільність такої складової як резерви переоцінки активів свідчить їх динаміка, яка протилежна динаміці системного ризику. Динаміка загальних резервів та інших фондів подібна до динаміки системного ризику та визначається можливістю банків отримувати прибуток – у збитковий періоди роботи банківської системи цей показник знижується.

Динаміку складових зобов'язань банків та показників, що характеризують системний та систематичний ризики банківської системи України в 2010–2014 рр. наведено на рис. 3. Варто зауважити, що при розрахунку динаміки складових банківських ресурсів виключено їх можливе штучне збільшення за рахунок коливання валютних курсів, тобто темпи росту розраховані як середні, зважені на питому вагу ресурсу.

Як свідчать дані рис. 3, найбільш чутливою до системного ризику складовою ресурсів банку є кошти інших банків – вони зростають при зменшенні ризиків та зменшуються при нарощуванні показника системного ризику. Поведінка клієнти фізичних та юридичних осіб менш чутлива до системного ризику, проте наростання обсягів систематичного ризику – погіршення соціально-економічної ситуації на тлі негативного впливу зовнішніх політичних шоків – спричиняє поглиблення негативних процесів у формуванні коштів клієнтів банків України в 2015 році. В цілому кошти фізичних осіб є відносно більш постійною складовою ресурсної бази банків України – на протязі досліджуваного періоду їх динаміка характеризувалась зниженням лише в 2014 році, у той час, як кошти юридичних осіб зменшувались в окремі періоди 2010 та 2012 рр. Указане, на нашу думку, пояснюється існуванням асиметрії інформації на фінансових ринках – банки-контр-

агенти та клієнти-юридичні особи більш чутливі до коливань ринкової кон'юнктури; натомість клієнти-фізичні особи більше реагують на панічні настрої, однак це наразі стосується окремих банків та незначним чином відбивається на динаміці ресурсної бази системи банків у цілому. Зазначене вище дає підстави зробити висновки щодо необхідності підсилення державного регулювання процесів залучення ресурсів банків та зростання рівня фінансової грамотності населення.

Для обґрунтування напрямів та щільність зв'язку між досліджуваними показниками використано кореляційний аналіз (табл. 1).

За даними табл. 2 можна зробити наступні висновки. Динаміка системного ризику найбільше впливає на зростання власного капіталу банків та коштів інших банків, тобто при зростанні системних ризиків основними джерелами збільшення ресурсної бази банків є кошти інших банків та акціонерів. Динаміка ВВП позитивно впливає на такі складові ресурсної бази як кошти клієнтів та банків, дещо меншою мірою – на статутний капітал, та майже не впливає на загальний обсяг власного капіталу. Зростання валютного курсу негативно впливає на всі складові банківських ресурсів, причому найбільш чутливими є клієнти-фізичні особи. В цілому

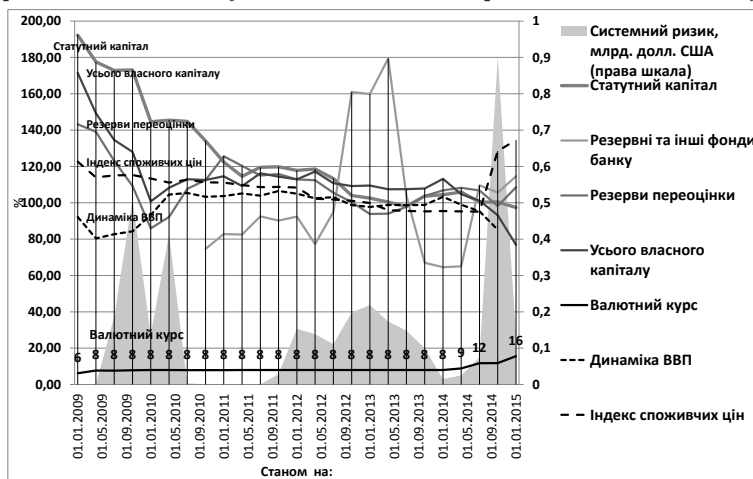

Рис. 2. Динаміка складових власного капіталу банків та показників, що характеризують системний та систематичний ризики банківської системи України в 2009–2014 рр. Власна розробка автора. Розраховано за даними: [7, 10, 11]

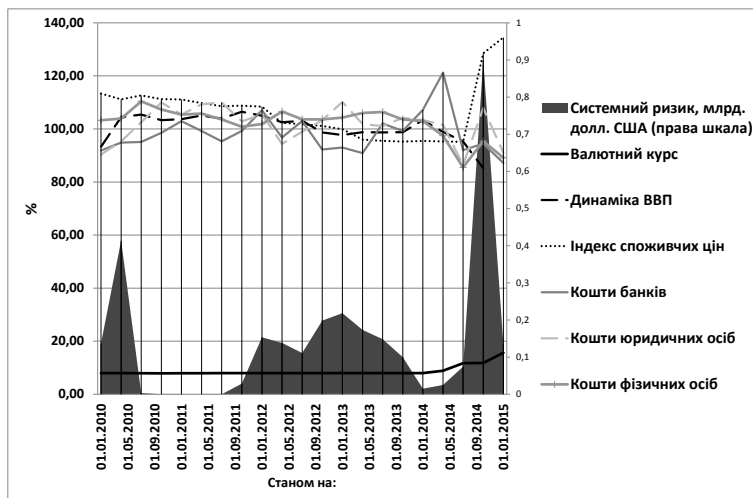

Рис. 3. Динаміка складових зобов'язань банків та показників, що характеризують системний та систематичний ризики банківської системи України в 2010–2014 рр. Власна розробка автора. Розраховано за даними: [7, 10, 11]

Матриця парних коефіцієнтів кореляції досліджуваних показників (2010-2014 рр.)

	ВК	ВВП	ІСЦ	С-Ризик	КБ	Кюо	Кфо	СК	ВлК
ВК	1,0000								
ВВП	-0,7051	1,0000							
ІСЦ	0,2182	-0,6170	1,0000						
С-Ризик	0,0732	0,1330	-0,1198	1,0000					
КБ	-0,2211	0,3883	-0,4034	0,1733	1,0000				
Кюо	-0,6410	0,3888	-0,0299	-0,0451	0,2687	1,0000			
Кфо	-0,8818	0,5908	-0,2467	-0,2487	0,1309	0,5118	1,0000		
СК	-0,3573	0,3306	0,2511	-0,1164	-0,0599	-0,0594	0,4715	1,0000	
ВлК	0,0499	0,0694	0,1021	0,2202	0,3510	0,3111	0,0184	0,0028	1,0000

ВК – валютний курс; ВВП – валовий внутрішній продукт; ІСЦ – індекс споживчих цін; С-Ризик – показник системного ризику; КБ – кошти банків; Кюо – кошти юридичних осіб; Кфо – кошти фізичних осіб; СК – статутний капітал; ВлК – власний капітал.

Власна розробка автора. Розраховано за даними: [7, 10, 11]

можна сказати, що нині більший негативний вплив на банківський сектор в цілому та на процеси формування ресурсної бази зокрема здійснюють компоненти систематичного ризику.

Висновки і пропозиції. Отже, з одного боку, відносно незначний рівень розвитку українського фондового ринку та участі на світових фінансових ринках є стримуючими чинниками реалізації системного ризику в банківському секторі України. Однак, з іншого боку, слабка економіка, вплив зовнішніх політичних шоків перешкоджають подолання негативних наслідків глобальної фінансової кризи, спричиняють скорочення іноземних інвестицій та

погіршення фінансових результатів банківської системи України. Встановлено, що при підсиленні ризиків банки передусім нарощують обсяги статутного капіталу, проте останнім часом показники, що відображують зростання системного та систематичного ризиків, зростають катастрофічно, а кошти акціонерів уже недостатньо для підтримання позитивної (чи принаймні нульової) динаміки власного капіталу банків. За результатами оцінки вразливості основних складових зобов'язань банків зроблено висновки щодо необхідності підсилення державного регулювання процесів залучення ресурсів банків та зростання рівня фінансової грамотності населення.

Список літератури:

1. Acharya V., Pedersen L., Philippon T., Richardson M., 2010. Measuring systemic risk. NYU Working Paper // Electronic copy available at: <http://ssrn.com/abstract=1573171>
2. Brownlees Christian T., Robert Engle. Volatility, correlation and tails for systematic risk measurement. October 2012 // Electronic copy available at: <http://ssrn.com/abstract=1611229>.
3. Engle R., Jondeaub E., and Rockinger M. Systemic Risk in Europe (This version: February 2014) // Electronic copy available at: <http://ssrn.com/abstract=2192536>
4. Xiao Qin, Chen Zhou Systemic Risk Allocation for Systems with A Small Number of Banks. De Nederlandsche Bank NV. Working Paper № 378. May 2013. – 39 p.
5. How to Measure and Regulate Systemic Risk// <http://vlab.stern.nyu.edu/welcome/risk>
6. Global Financial Stability Report of the International Monetary Fund (2009). Electronic copy available at: <http://www.imf.org/external/pubs/ft/gfsr/>
7. Global Systemic Risk by Country [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://vlab.stern.nyu.edu/welcome/risk/>
8. Zherdetska L., Nyanchuk N. Accumulation and realization of systemic risk in the banking sector of Ukraine // W. Trilenberg, A. Krysovaty, Ye. Savelyev Ukraine under Entscheidungszwang Veraderungen in Wirtschaftszweigen Berlin 2014. 39/2014 – P. 125-138
9. Кузнецова Л. В., Жердецька Л. В., Няньчук Н. Ю. та ін. Процеси ціноутворення у фінансовій діяльності банку / за ред. Кузнецової Л. В. – Одеса: Атлант, 2008. – 372 с. – С. 164.
10. Дані фінансової звітності банків України [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=36807&cat_id=36798
11. Статистичні дані щодо динаміки макроекономічних показників та стану фінансових ринків. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://bank.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=13771481

Жердецька Л.В.

Одесский национальный экономический университет

ВЛИЯНИЕ СИСТЕМАТИЧЕСКОГО И СИСТЕМНОГО РИСКОВ НА ФОРМИРОВАНИЕ РЕСУРСНОЙ БАЗЫ БАНКОВ УКРАИНЫ

Аннотация

В статье дана оценка существенных различий системного и систематического рисков. Автором охарактеризованы компоненты системного и систематического рисков банковской системы Украины. В исследовании выдвинуто и проверено теоретическое предположение о влиянии показателей, характеризующих системный и систематический риски банковской системы, на составляющие ресурсной базы банков Украины. При расчете динамики составляющих ресурсов банков Украины исключено влияние валютного курса. Обоснованы направления и теснота связи между анализируемыми показателями.

Ключевые слова: системный и систематический риски, банки, ресурсная база банка, собственный капитал, средства клиентов банка.

Zherdetska L.V.
Odessa National Economic University

INFLUENCE OF SYSTEMATIC AND SYSTEMIC RISK ON FORMATION OF FUNDING BASE OF UKRAINIAN BANKS

Summary

In the article, intrinsic differences between systemic and systematic risks were evaluated. The components of the systemic and systematic risks of the banking system of Ukraine were given. Theoretical assumptions concerning the correlation between systemic and systematic risks indicators and banking funds components was hypothesized and tested. The dynamics of the components of banks' funds was calculated without exchange rate influence. The direction and the density of correlation between the studied parameters were proved.

Keywords: systematic and systemic risks, banks, bank's funds, equity, client's funds.

УДК 658:005.332.4

АНАЛІЗ ІСНУЮЧИХ ПРОГРАМНИХ ЗАСОБІВ ЩОДО ОЦІНЮВАННЯ РІВНЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ УКРАЇНСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Житкевич О.В., Азарова А.О.

Вінницький національний технічний університет

У статті запропоновано аналіз основних програмних засобів (ПЗ) для процесу оцінювання рівня конкурентоспроможності вітчизняних підприємств. Інформаційні засоби як практичний інструмент, що дозволяє зручно управляти та покращувати рівень конкурентоспроможності (КП) підприємств. Проведено оцінку основних програмних засобів з метою визначення можливих переваг та недоліків програмних продуктів. Такий аналіз дозволить визначити основні інформаційні засоби, для їх практичного застосування різних типів підприємств. Правильно підібраний інформаційний засіб дозволить приймати результуюче рішення з мінімальними часовими та грошовими витратами.

Ключові слова: конкурентоспроможність, оцінювання конкурентоспроможності, рівень конкурентоспроможності, програмні засоби, аналіз програмних засобів.

Постановка проблеми. В умовах постійних змін ринкових економічних відносин вітчизняні підприємства постійно знаходяться у стані безперервного оцінювання конкурентних можливостей, існуючих ринкових загроз, а також ризиків досягнення цілей щодо підвищення рівня конкурентоспроможності підприємства.

Масштабне поширення інформаційних технологій в економіці спричинило позитивні зміни. Маркетингова діяльність підприємства та ефективне використання інформаційних технологій є важливим чинником впливу на рівень конкурентоспроможності, що в комплексі можуть його суттєво підвищити. Для досягнення високого рівня конкурентоспроможності необхідна автоматизація управління та обліку та ефективний менеджмент є ефективний менеджмент. Тому доцільним є аналіз програмних засобів (ПЗ), що підвищують рівень одного з найважливіших аспектів забезпечення КП – менеджменту.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема підвищення та визначення рівня конкурентоспроможності підприємства досліджується досить давно та широкомасштабно. Варто виділити науковців, вітчизняних та закордонних дослідників як М. Портер, Г. Багієв, М. Ахматова, Є. Попов, Л. Балабанова та ін. [1] праці яких описують та вивчають сутність підходів оцінювання рівня конкурентоспроможності.

Виділення не вирішених раніше частин проблеми. В результаті проведених досліджень було виявлено, що масштабність дослідження проблеми сприяє до недоліків, таких як недостатність та недосконалість у розробленні методологічних аспектів оцінювання конкурентоспроможності, що в свою чергу є

досить суб'єктивними. Традиційні методи, на жаль, враховують недостатню кількість чинників для ідентифікації рівня конкурентоспроможності, або враховують чинники які важко розрахувати або зібрати.

Тому відсутність єдиного комплексного та формалізованого підходу до управління конкурентоспроможністю, який би унеможливив автоматизацію оцінювання рівня конкурентоспроможності та подальше обґрунтування стратегії щодо його підвищення. Перелічені чинники зумовлюють актуальність аналізу програмного засобу оцінювання рівня конкурентоспроможності.

Мета даної статті – провести аналіз ПЗ необхідних для процесу оцінювання рівня конкурентоспроможності підприємств України.

Виклад основного матеріалу. Розглянемо переваги та недоліки найпоширеніших інформаційних систем, що уможливають на основі продуктивного менеджменту покращення конкурентоспроможності підприємства.

«Total Quality Management» – інформаційна система, яка призначена для загального керування якістю, закріплена у стандарті ISO 9000, останнім часом їй надають перевагу все більше підприємств [2-3]. Для реалізації на практиці такої системи, особливо для керування, необхідно на підприємстві утримувати повний пакет інструментів моделювання бізнес-процесів, які розробляються на основі встановлених для відповідного підприємства форм, а також інструментів їх реалізації. При цьому вкрай важлива можливість безперервного вдосконалення і внесення змін до їхньої структури. З іншого боку, такі інформаційні системи досягли необхідно-